

OBSAH.

Předmluva	V
Obsah	VII
Seznam celostránkových příloh	XV
Seznam vyobrazení krystalů	XVI

Úvod.

1. Mineralogie	1
2. Rozdělení mineralogie	4
3. Vědy pomocné a studium mineralogie	5

DÍL PRVNÍ.

Mineralogie všeobecná.

Morfologie.

4. Krystal, krystalický, amorfní	7
--	---

Krystalografie.

5. Hlavní zákony krystalografické	10
6. Omezení krystalů. Plochy	11
7. Hrany. Měření	17
8. Rohy	20
9. Osy, parametry	21
10. Zákon o racionálnosti parametrů	24
11. Typy ploch	25
12. Krystalografické značky (symboly, indexy)	26
13. Pásmo (zona)	33
14. Modely a vyobrazení krystalů	35
15. Projekce	39
16. Souměrnost	49
17. Odvozování různých druhů krystalové souměrnosti	51
18. Soustavy krystalové a oddělení krystalová	58
19. Krystalografický polyskop	61
20. Plnoměrnost, částiměrnost, poloměrnost, různopolárnost	66
21. Jednoduché tvary krystalové, tvary otevřené a zavřené, spojky	69
22. Řady tvarů a řada krystalová	70
23. Zákon komplikace	74
24. O vnitřní stavbě (struktuře) krystalů	80
25. Souměrnost krystalografická a geometrická	86

Soustavný popis krystalů.

26. Soustavný popis krystalů. Signatura tvarů a ploch	90
---	----

I. Sestava trojklonná.

27. Všeobecné znaky soustavy trojklonné	91
28. Odd. pinakoidální	92
29. Odd. pediální	99

II. *Soustava jednoklonná.*

30. Všeobecné znaky soustavy jednoklonné	101
31. Odd. prismatické	102
32. Odd. domatické	108
33. Odd. sfenoidické	111

III. *Soustava kosočtverečná.*

34. Všeobecné o soustavě kosočtverečné	114
35. Odd. bipyramidální	115
36. Odd. pyramidální	123
37. Odd. bisfenoidické	125

IV. *Soustava čtverečná.*

38. Všeobecné o soustavě čtverečné	128
39. Odd. ditetragonálně bipyramidální	131
40. Odd. ditetragonálně pyramidální	136
41. Odd. tetragonálně trapezodrické	138
42. Odd. tetragonálně bipyramidální	142
43. Odd. tetragonálně pyramidální	144
44. Odd. tetragonálně sklenoedrické	145
45. Odd. tetragonálně bisfenoidické	148

V. *Soustava šesterečná*

46. Všeobecné o soustavě šesterečné	150
---	-----

A. *Skupina oddělení hexagonálních.*

47. Odd. dihexagonálně bipyramidální	157
48. Odd. dihexagonálně pyramidální	161
49. Odd. hexagonálně trapezodrické	163
50. Odd. hexagonálně bipyramidální	165
51. Odd. hexagonálně pyramidální	166

B. *Skupina oddělení trigonálních.*

52. Odd. ditrigonálně bipyramidální	168
53. Odd. ditrigonálně pyramidální	171
54. Odd. ditrigonálně sklenoedrické	173
55. Odd. trigonálně trapezodrické	178
56. Odd. rhomboedrické	182
57. Odd. trigonálně bipyramidální	185
58. Odd. trigonálně pyramidální	188

VI. *Soustava krychlová.*

59. Všeobecné o soustavě krychlové	188
60. Odd. hexakisoktaedrické	189
61. Odd. pentagonálně ikositetraedrické	196
62. Odd. hexakistetradrické	198
63. Odd. dyakisdodekaedrické	202
64. Odd. tetraedricky pentagonálně dodekaedrické	205

65. Rytmičké odvození 32 oddělení krystalových	208
66. Přehled odd. krystalových při odvození rytmickém	209
67. Přehled názvů odd. krystalových	210
68. Srůst krystalů všeobecně	211
69. Srůst rovnoběžný	211
70. Srůst dvojčatný	212
71. Dvojčata kontaktní. Prorostlice. Dvojčata doplňková. Srůst mnohočatný. Srůst opakovaný. Cyklické srostlice. Srostlice vyššího stupně	214

72. Dvojčata soustavy trojklonné	216
73. Srostlice soustavy jednoklonné	218
74. Srostlice soustavy kosočtverečné	223
75. Srostlice soustavy čtverečné	224
76. Srostlice soustavy šesterečné	225
77. Srostlice soustavy krychlové	227
78. Zákonitý srůst dvou různých minerálů	228
79. Pseudosymetrie	229
80. Mimetické krystaly	230
81. Důležitost tvarů krystalových. Vzhled	232
82. Nedokonalost zevnějšíku	233
83. Povrch ploch	233
84. Homogenita krystalů	234
85. Výskyt krystalů po stránce morfologické	235
86. Krystalové agregáty	236
87. Zevnější tvar nerostů amorfních	238

Fysikální vlastnosti nerostů.

88. Vlastnosti skalární a vektorové	240
---	-----

Hustota.

89. Všeobecné o hustotě	240
90. Metody stanovení hustoty	245
91. Metody volumenometrické	246
92. Metody hydrostatické	247
93. Metoda pyknometrická	253
94. Metoda suspenzační	255
95. Dělení pomocí těžkých roztoků	261
96. Těžké taveniny	262
97. Specifický objem, molekulární objem	263
98. Výpočet hustoty cestou röntgenometrickou	263

Vlastnosti soudržnosti.

99. Všeobecné	264
100. Pevnost	265
101. Štípatelnost	266
102. Jakost štípatelnosti	268
103. Závislost štípatelnosti od směru	269
104. Dělitelnost	272
105. Kluznost. Translace	272
106. Kluznost dvojčatná. Dvojčata tlaková	274
107. Trhliny nárazové a tlakové	277
108. Lom	279
109. Tvrdost	280
110. Pružnost	289
111. Homogenní deformace	293
112. Leptání krystalů a lepty	294

Optické vlastnosti.

113. Úvod	306
114. Základní pojmy	307
115. Zdroje monochromatického světla	309
116. Tabulka délek vln světelných. Index lomu světelného	313
117. Lom světla. Index lomu	314
118. Rozklad neboli disperse bílého světla	317
119. Konstrukce zlomeného paprsku	318
120. Totální reflexe	320
121. Lom planparalelní vrstvou a hranolem	321
122. Optické preparáty	323
123. Orientované brusy	325

124. Řezání a broušení nerostů a hornin	329
125. Všeobecné pokyny	333
126. Horninové výbrusy	333
127. Určování indexu lomu	335
128. Chagrin a relief nerostů	335
129. Metoda vévody de Chaulnes	337
130. Metoda immersní (Schroeder van der Kolkova)	338
131. Metoda Schroeder van der Kolkova	341
132. Metoda Beckeho světlé linky	343
133. Metoda refraktometrická	348
134. Spektrometrické měření indexu lomu světelného	353
135. Svělo polarisované. Polarisace odrazem	357
136. Polarisace lomem světla	358
137. Dvojlom světla	359
138. Nikolův hranol. Jiné hranoly polarisační	361
139. Použití jednoho nikolu	364
140. Průchod světla dvěma nikoly	368
141. Orthoskop a konoskop	369
142. Polarisací mikroskopy	371
143. Přehledné rozdělení krystalů podle optických vlastností	376
144. Látky opticky isotropní	378
145. Krystaly opticky anisotropní, opticky jednoosé	378
146. Krystaly opticky dvojosé	381
147. Optická orientace u krystalů kosočtverečných, monoklinických a triklinických	383
148. Zkoumání mezi dvěma nikoly. Justování nitkového kříže a nikolů	385
149. Všeobecně o studiu krystalů mezi zkříženými nikoly a v rovnoběžném polarisovaném světle	386
150. Poznání dvojlomu	386
151. Směr zhášení	388
152. Stauroskey	389
153. O zhášení v různých soustavách	394
154. Interference a barvy interferenční	396
155. Měření dvojlomu	399
156. Kompensátory	400
157. Zjevy na tenkých deštičkách	405
158. Pozorování v konvergentním světle polarisovaném	406
159. Přístroje ke studiu zjevů ve světle sbíhavém	407
160. Krystaly v konvergentním polarisovaném světle	408
161. Použití interferenčních obrazců	412
162. Stanovení charakteru dvojlomu	413
163. Disperze indexů lomu a optických symmetrál	415
164. Úhel os optických. Konometr	419
165. Rotační (cirkulární) polarisace	421
166. Pleochroismus	423
167. Lesk	426
168. Barva a lesk vrypu	427
169. Průhlednost	427
170. Luminescence, fluorescence, fosforescence	428
Thermické vlastnosti krystalů.	
171. Thermické vlastnosti krystalů	429
Magnetické vlastnosti.	
172. Magnetické vlastnosti	433
Elektrické vlastnosti nerostů.	
173. Elektrické vlastnosti nerostů	435
174. Piezoelektrina a pyroelektrina	437

Radioaktivita nerostů.

175. Radioaktivita nerostů	439
--------------------------------------	-----

Fysiologické znaky nerostů.

176. Fysiologické znaky nerostů	440
---	-----

Röntgenografie a röntgenometrie
v krystalografii.

177. Úvod	441
178. Jednoduchá aparatura pro fotografování Lauegramů	444
179. Metoda Lauova	449
180. Metoda Braggů a jiné podobné	457
181. Příklady struktury metodou Braggů zjištěné	460
182. Metoda Debye-Scherrerova	464

Chemická mineralogie.

183. Úvod	466
184. Chemické vzorce	470
185. Stanovení chemického vzorce z kvantitativní analýsy nerostů	471
186. Chemická klasifikace	473
187. Polymorfie	476
188. Přehled nejdůležitějších polymorfních látek v přírodě	484
189. Isomorfie	487
190. Isotypie, homoeotypie, morfotropie, polysymetrie	501
191. Adsorpční sloučeniny — nerosty amorfni	506

Chemické vlastnosti a jejich použití
při určování nerostů.

192. Úvod	513
193. Rozpustnost nerostů ve vodě a různých rozpustidlech	514
194. Vápenec a aragonit	516
195. Vápenec a dolomit	516
196. Magnesit a dolomit	517
197. Další klencové a kosočtverečné uhličitany a podobné minerály	518
198. Pyrit a markasit	519
199. Tavitelnost nerostů	520
200. Chemické zkoušky nerostů suchou cestou	522
201. Mikrochemické reakce	528
202. Charakteristické reakce významných prvků v abecedním pořadí	531

DÍL DRUHÝ.

Mineralogie speciální.

Úvod do mineralogie speciální	549
Názvosloví	553
Užitek minerálů. Technická mineralogie	556

I. Skupina. Prvky, karbidy, fosfidy.

A. Prvky.

I. Prvky nekovové.

Skupina uhlíku	561
Zpracování drahých kamenů	571
Skupina síry	590

II. Prvky kovové.

Klencové kruché kovy	593
Skupina železa	598
Skupina platiny	600
Krychlové kovy těžké a drahé	602
B. Karbidy	631
C. Fosfidy	631

II. Skupina. Sirníky a sirmé soli.

A. Sirníky a obdobné sloučeniny	633
1. Sirníky metalloidů	633
2. Sirníky kovů	643
B. Sirmé soli	688
I. Siroželezitany	688
II. Siroarsenitany a siroantimonitany	696
1. Basické orthosiroarsenitany a pod.	696
2. Normální orthosiroarsenitany a pod.	703
3. Intermediární sirmé soli	710
4. Normální metasulfarsenitany a obdobné sloučeniny	716
III. Siroarseničitany a siroantimoničitany	721
IV. Sirociničitany a sirogermaničitany	723
V. Vodnaté sloučeniny sirmé	726

III. Skupina. Halovce.

A. Halovce bezvodé	728
1. Jednoduché halovce	728
a) Halovce kovů jednomocných	728
b) Halovce kovů dvojmocných	734
c) Halovce kovů trojmocných	737
2. Podvojně bezvodé halovce	737
B. Halovce vodnaté	738
1. Jednoduché vodnaté halovce	739
2. Podvojně vodnaté halovce	739
C. Oxychloridy a oxyfluoridy	740

IV. Skupina. Kysličníky.

A. Bezvodé kysličníky (oxydy)	743
1. Bezvodé kysličníky jedno- a dvojmocných kovů	743
2. Bezvodé kysličníky trojmocných kovů	745
3. Bezvodé kysličníky čtyřmocných kovů	756
B. Vodnaté kysličníky (hydroxydy)	795
1. Voda a led	795
2. Hydroxydy prvků dvojmocných	796
3. Hydroxydy prvků trojmocných a prvků vyšších valencí	797

V. Skupina. Železitany, hlinitany, boritany, arsenitany, antimonitany.

A. Spinelidy	808
B. Boritany	817
1. Bezvodé boritany	817
2. Vodnaté boritany	820
C. Antimonitany a arsenitany	822

VI. Skupina. Uhličitany a podobné.

A. Uhličitany	824
I. Uhličitany bezvodé neutrální	824
II. Uhličitany basické a vodnaté	863

1. Basické uhličitany	863
a) Prvků dvojmocných	863
b) Prvků trojmocných	866
2. Vodnaté uhličitany	867
a) Prvků jednomocných	867
b) Prvků dvojmocných	868
c) Prvků trojmocných	869
d) Prvků čtyřmocných	869
e) Vodnaté uhličitany zásadité	870
III. Podvojně soli uhličitě s halovci	871
B. Seleničitany a teluricitany	873
C. Manganičitany a olovičitany	873

VII. Skupina. Křemičitany, titaničitany a pod.

Úvod	877
A. Bezvodé	
1. Zásadité křemičitany	883
2. Orthosilikáty	921
a) Normální orthosilikáty	921
b) Kyselé orthosilikáty	935
3. Intermediární silikáty	971
4. Metasilikáty a metatitanáty	981
a) Metatitanáty	981
b) Metasilikáty	986
5. Polysilikáty	1025
B. Vodnaté křemičitany. Zeolity	1070
C. Komplexní soli s kyselinou křemičitou	1093

VIII. Skupina. Fosforečnany a pod. Dusičnany a jodičnany.

A. Bezvodé fosforečnany a pod.	
I. Orthosoli	1095
1. Kyselé orthosoli	1095
2. Normální orthosoli	1096
a) Normální soli dvojmocných kovů	1096
b) Normální soli kovu dvoj- a jednomocného	1097
c) Normální soli trojmocných kovů	1099
II. Soli pyrokyselin	1105
a) Pyrosoli dvojmocných kovů	1106
b) Pyrosoli s trojmocnými kovy	1106
III. Soli metakyselin	1108
IV. Halové prvky obsahující a zásadité bezvodé fosforečnany, sírany a boritany	1112
V. Bezvodé sloučeniny fosforečnanů a arseničnanů se sírany	1135
B. Vodnaté fosforečnany a pod.	1138
I. Kyselé soli	1138
II. Zásadité fosforečnany, arseničnany a vanadičnany	1146
III. Normální vodnaté fosforečnany, arseničnany a vanadičnany	1175
IV. Vodnaté sloučeniny fosforečnanů a arseničnanů s uhličitany, sírany a boritany	1188
C. Dusičnany a jodičnany	1192

IX. Skupina. Sírany, chromany, molybdenany, wolframany.

A. Bezvodé sírany a pod.	1197
1. Normální sírany a pod.	1197
2. Basické a nadbasické sírany	1225
3. Bezvodé sloučeniny síranů s halovci	1232
4. Bezvodé sloučeniny chromanů s jodičnany	1232
5. Bezvodé sloučeniny síranů a chromanů s uhličitany	1233

B. Sírany vodnaté	1234
1. Vodnaté sírany jednoho kovu	1234
2. Vodnaté sírany podvojně	1254
3. Vodnaté sloučeniny síranů s halovei a dusičnany	1264

X. Skupina. Organické sloučeniny minerální.

1. Soli organických kyselin	1266
2. Uhlovodíky	1268
3. Pryskyřice	1275
4. Uhlí	1276

O vzniku a přeměně nerostů.

Všeobecně o vzniku nerostů	1285
Vznik pyrogenní	1287
Vznik hydratogenní	1291
Vznik pneumatogenní	1296
Organogenní vznik minerálů	1298
Přeměna minerálů	1298
Pseudomorfovy, klamotvary	1299
Přeměna minerálů po stránce geologické	1303

Výskyt minerálů.

Všeobecně o výskytu nerostů	1306
Paragenese a sukcese	1307
Poměr naleziště k okolí a tvar ložiska	1310
Klasifikace nerostných nalezišť	1311
Přehled hornin	1312
Nerosty jako součásti hornin	1316
Zvláštní naleziště nerostů	1317
Rozšíření minerálů po zemi	1318

O meteoritech.

Zjevy při pádu	1319
Rychlost	1319
Teplota meteoritů	1320
Velikost meteoritů	1320
Zevnější tvar	1320
Povrch	1320
Chemické složení	1321
Železa meteorická	1321
Meteorické kameny	1323
Další součásti meteoritů	1323
Tak řečené tektity	1325
Sbírký meteoritů	1325
O původu meteoritů	1325
Československé meteority	1326

Rejstříky.

Rejstřík jmen osobních k celé knize	1329
Rejstřík k části všeobecné	1340
Rejstřík jmen nerostných k části speciální	1351
Rejstřík nalezišť v republice Československé	1363